

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

מהלכות תפילה סימן רכ"ו וסימן קי' עפ"י מרן בשו"ע ופוסקים אזורנים

הקדמה

כתב הטור המתפלל על מה שעבר כגון שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר ואמר "יהי רצון שלא יהיה קול זה בתוך ביתי" או שהייתה אשתו מעוברת ואמר "יהי רצון שתלד אשתי זכר" - הרי זה תפלת שווא. וזה דווקא אחר ארבעים יום לעיבורה אבל תוך ארבעים יום מועלת תפילתו. יתפלל אדם על העתיד לבא, ויתן הודאה על שעבר כגון הנכנס לכרך ואמר "יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לכרך הזה לשלום". נכנס בשלום ואמר "מודה אני לפניך ה' אלוקי שהכנסתני לכרך זה לשלום". ביקש לצאת ואמר "יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מכרך זה בשלום". יצא בשלום ואמר "מודה אני לפניך ה' אלוקי שהוצאתני מכרך זה לשלום, וכשם שהוצאתני לשלום כן תוליכני לשלום ותסמכני בשלום ותציעני בשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך".

בבית יוסף ציין כי המקור לכל הנ"ל הוא במסכת ברכות נד. ועד ס. ומוסיף כי על הנכנס לכרך פירש רש"י בדף נד. המהלך בדרך וצריך לעבור כרך ושם מצויים מושלים רעים ומחפשים עלילות. ומהגמרא בדף ס. עולה שאזה אפילו אם נכנס למקום שיש בו שופטים שאין הורגים אלא בדין, יש חשש שמתוך שהוא זר במקום זה לא יזדמן מי שילמד עליו זכות ולכד ברשת עלילה שהעלילו עליו.

במשנה ברורה מביא קושי לכאורה בדברי מרן, שבדברי מרן בסימן קי' מבואר שכשיצא לדרך אומר תפלת הדרך בלי הודאה על שעבר, וגם אינו אומר אותה רק כשהתחיל בדרך והנה כאן אומר מרן שכולל את תפילת הדרך בהודאה שנותן על העבר ואומר אותה תיכף ביציאתו מן העיר?! משיב המשנה ברורה, כי נראה לומר שסימן קי' מדובר ביצא מעיר קטנה שאין שם מורא כלל לצאת מן העיר וצריך לומר תפילת הדרך רק משום מורא הדרך ולכן אין לומר אותה רק כשהתחיל בדרך וכאן בסימן רל' מדובר בנכנס לכרך ולן שם בעיניו שצריך לומר תפילת הדרך שנית בבוקר בשביל הדרך שרוצה לנסוע ומלבד זה הלא צריך ליתן הודאה גם על יציאת הכרך, בזה אמר שיעשה משניהם אחד ויחתום בה, ומתוך שצריך לומר ההודאה תיכף כשיצא מן העיר אומר אז גם את תפילת הדרך.

פרטי הלכה

א. המתפלל על מה שעבר, כגון שנכנס לעיר ושמע קול צווחה בעיר, ואמר: יהי רצון שלא יהא קול זה בתוך ביתי, או שהייתה אשתו מעוברת אחר ארבעים יום לעיבורה, שכבר נצטייר צורת הוולד ואמר: יהי רצון שתלד אשתי זכר, הרי זו תפילת שווא. אבל תוך ארבעים יום מועילה התפילה. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

ב. אחר ארבעים יום יוכל להתפלל שיהיה הוולד זרע קיימא ויהיה עוסק במצות ומעשים טובים. (משנה ברורה)

ג. יתפלל אדם על העתיד לבא, ויתן הודאה על שעבר, כגון הנכנס לכרך, ואומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לכרך הזה לשלום נכנס בשלום, ואומר: מודה אני לפניך ה' אלוקי שהכנסתני לכרך הזה לשלום. (מרן בשו"ע) דווקא לכרך ששם מצויים ממונים רעים ומחפשים עלילות. (משנה ברורה)

ד. ביקש לצאת, ואמר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מכרך זה לשלום. יצא בשלום, ואמר: מודה אני לפני ה' אלוקי שהוצאתני מכרך זה לשלום וכשם שהוצאתני לשלום כן תוליכני לשלום וכו', עד ברוך אתה ה' שומע תפלה. וזו היא תפלת הדרך שנכתבו היא וכל דיניה בסימן קי'. (מרן בשו"ע)

ה. היוצא לדרך, יתפלל: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי ואלוקי אבותינו שתוליכנו לשלום וכו', וצריך לומר אותה בלשון רבים, ואם אפשר יעמוד מליך כאשר אומר אותה, ואם היה רוכב אין צריך לירד. (מרן בשו"ע) פשוט הוא שהנוסע בכלי רכב יכול לומר אותה תוך כדי נסיעה. (מקור חיים השלם)

ו. הסיבה שאומרה בלשון רבים, אפילו אם הוא יחיד, מפני שמתוך כך שאומרה בלשון רבים, תהיה תפילתו נשמעת, וסבירא היא שתמיד זכות הרבים גדולה מזכות היחיד. (מקור חיים השלם) בדיעבד יצא אפילו אם אמר כל הנוסח בלשון יחיד. (משנה ברורה)

ז. אין לומר אותה אלא פעם אחת ביום, אפילו אם ינוח בעיר באמצע היום, אבל אם דעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו, צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת. (מרן בשו"ע)

ח. הנכנס למוד את גרנו, אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתשלח ברכה בכרי הזה. התחיל למוד, אומר: ברוך השולח ברכה בכרי הזה. מדד ואח"כ בירך הרי זה תפלת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי, כלומר נעלם ואינו נראה מן העין. (מרן בשו"ע)

ט. הנכנס למרחץ, אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתכניסני לשלום ותוציאני לשלום ותצילני מהאור הזה וכיוצא בו לעתיד לבא. יצא בשלום, ואומר מודה אני לפניך ה' אלוקי שהצלתני מהאור הזה. (מרן בשו"ע) ועכשיו לא נהגו בתפילה זו, והטעם לכך הוא, שלא נתקנה תפילה זו, אלא בימיהם שהיו מסיקים את האש מלמטה בחפירה ורוחצים באמבטיה מלמעלה על גבי התקרה, ויש חשש מן תפחת ויפלו לתוכה. אבל בזמן הזה עומד התנור בזוית ואין בזה סכנה. (משנה ברורה)

י. הנכנס להקיז דם, אומר: יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנם אתה ולאחר שהקיז, יאמר: ברוך רופא חולים. (מרן בשו"ע) והוא הדין בכל ענייני הרפואה יאמר זה, ולא יחשוב שתהיה איזה דבר לו רפואה אלא על ידי הבורא יתברך שמו ולכן ע"י תפלה זו ישים בטחונו בו ויבקש ממנו שתהיה לו לרפואה. (משנה ברורה)

יא. מי שמתעטש וחבירו אומר לו אסותא יאמר לו ברוך תהיה ואחר כך יאמר "לשועתך קויתי ה'" (משנה ברורה)

יב. אומר אותה אחר שהחזיק בדרך. (מרן בשו"ע) ולא יאמרנה כשעדיין הוא בתוך העיר שדר בה, אף שמכין עצמו לצאת לדרך, אלא רק אחרי שכבר כלו כל הבתים. (עפ"י משנה ברורה). כל זה בתחילת יציאתו מביתו, אבל כשהוא לן בדרך יוכל לומר תפילת הדרך בבוקר כשמכין עצמו לצאת אפילו שהוא עדיין בעיר, מפני שנחשב שכבר החזיק בדרך. (משנה ברורה)

יג. אין לאומרה, אלא אם כן יש לו לילך פרסה (כ 72 דקות) אבל פחות מפרסה לא יחתום בברוך. (מרן בשו"ע) ואם אותו מקום מוחזק כמקום סכנה יברך תפילת הדרך בכל מקרה, אף בפחות מפרסה. (משנה ברורה)

יד. לכתחילה יאמר אותה בפרסה ראשונה, ואם שכח מלומר אותה, יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך, ובלבד שלא הגיע לתוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה, ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה. (מרן בשו"ע)

אמרי בינה - מאמרי זו"ל בשבז המידות הטובות

כללו של דבר: האדם העושה דלת לפתחו, יש לו עת לפתוח ועת לסגור - כך יסגור דלתי פיו, כי יש שתי דלתות: השפתיים והשיניים. והיזהר מאד לפתוח פיו, ושומר לשונך. כמו שתשמור כסף וזהב ומרגליות בחדך ובתוך התיבה, ותעשה מסגרת למסגרת - כך תעשה לפיך! ראה, איך היו הראשונים נזהרים משיחה בטלה כל ימיהם. ובזה העניין תקנה גדולה להתפלל בכוונה, כי רוב ביטול הכוונה בתפילה בא מדברים בטלים הקבועים בלבנו. גם השתיקה היא גדר גדול ליראת שמים, כי אי אפשר להיות יראת שמים בלב המרבה דברים.

עתה יש לפרש לך ארבעה שערים על ארבע כתות שאינם מקבלים השכינה (סנהדרין קא): כת ליצים, דכתיב (הושע ז ה): "משך ידו את לוצצים". כת שקרנים, דכתיב (תהלים קא ז): "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". כת חנפים, דכתיב (איוב יג טז): "כי לא לפניו חנף יא". כת מספרי לשון הרע, דכתיב (תהלים ה ה): "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע", צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע. ועתה יש להשכיחך עסקיהם ולחלק חלקיהם, כי יש תועלת הרבה להבין העניין על בוריו. (על פי אורחות צדיקים - שער השתיקה)

ברכה וקללה

"ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" (פרק יא' - כו') מפרש רש"י שהכוונה היא לברכות שנאמרו על הר גריזים והקללות שנאמרו על הר עיבל. אומנם לפי פשט הפסוקים בהמשך נראה כי הברכה ניתנת אם שומעים למצוות ה' והקללה אם חלילה לא שומעים אל מצוות ה'.

אולם יש להדגיש ששמירת התורה כאוסף הוראות טכני אינה בהכרח ערובה לברכה, כפי שלמדים מדברי הנביא הושע "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" (הושע יד') - כלומר אף שמדובר באותם דרכים - דרכי ה', הדרכים טובות לצדיקים ורעות לרשעים.

אם כן נוכל לפרש גם בפרשתנו, כי ראה אנוכי נותן לפניכם היום - את התורה, ואף על פי שמדובר בתורה אחת, הרי בתורה זו טמונים כוחות אלוקים, סוד הברכה וסוד הקללה, תוצאות השימוש בכוחות אלו תלוי איך ובאיזו דרך משתמשים בהם.

אם מקיימים את התורה כאוסף הוראות טכניים, בלי רגש, בלי אהבת הבריות, בלי הענקה לבבית לאחינו בית ישראל הזקוקים לעזרה ובלי גמילות חסד, אין בטחון ששמירת התורה באופן זה תביא ברכה, ואולי להיפך. מסר זה עולה מדברי הנביאים כגון דברי הנביא ישעיה ב"חזון ישעיה". ראייה נוספת לכך כי אף שהתורה היא אחת, יכולה היא להביא לתוצאות הפוכות זו מזו בהתאם לדרך קיום התורה. אפשר להביא ממסכת קידושין ל: "ושמתם את דברי אלה" - זכה נעשית לו סם חיים, לא זכה נעשית לו סם המוות. (מבוסס על אהבת קדומים)

יחיד ורבים

"אחרי ה' אלוקים תלכו ואתו תראו ואת מצוותיו תשמרו ובקולו תשמעו ואתו תעבדו ובו תדבקו" (פרק יג' - ה') הרי אותם הדברים נאמרו בעצם גם בפרשה הקודמת, פרשת עקב בלשון יחיד: "את ה' אלוקיך תירא אותו תעבד ובו תדבק" (פרק י' - כ'). ולמה אם כך חזרה התורה ואמרה זאת כאן בלשון רבים?

ונראה לומר כי, אם בימים כתיקונם מסוגל כל אחד להיות ירא שמים ועובד ה' ביחידות, הרי בזמן שיש מסייתים ומדיחים בעולם, אין בכוחו של היחיד לפעול מאומה, אלא מן ההכרח שיווצר מכל היחידים כוח רבים מלוכד כדי להתגונן מפני ההסתות וההדחות.

לפיכך, כאן בפרשה המדברת בהדחתו של נביא שקר, חוזרת התורה ואומרת אותם הדברים בלשון רבים, לפי שאז חייבים היחידים להתלכד יחד, למען יוכלו לקיים: "אותו תיראו ואת מצוותיו תשמרו ואותו תעבדו ובו תדבקו"... (אדמו"ר רא"מ מגור זצ"ל)

דרגא תביר

"כי פתח תפתח את ירך לך" (פרק טו' - ח') מצאנו במסכת בבא בתרא י: מעשה ברב פפא שהיה עולה במדרגות ונשמטו המדרגות מתחת רגליו והיה נתון בסכנה. אמר לו רב חייא בר רב: "שמא עני בא לירך ולא פרנסתו". מנין לו לרב חייא בר רב, כי עונש זה בא על הימנעות מצדקה? אמר על כך הגאון מוילנה זצ"ל, שזה מרומז בטעמי הנגינה של המילים "פתוח תפתח", שהם: "דרגא תביר", היינו: המדרגות נשברות באם אין מקיימים "פתוח תפתח"... (בכורי אביב בשם הגר"א זצ"ל)

שמירת הלשון

(על פי חפץ חיים השיעור היומי)

מותר לאדם לשמוע סיפור רכילות אם כוונתו להסביר למספר שתפיסותו את המצב והסתכלותו על האנשים שבגנותם הוא מדבר - מוטעות הן. מאיסור קבלת רכילות שבפסוק "לא תשא שמע שוא" לומדים שאין לקבל את דברי הגנאי ואסור להאמין להם. לעיתים קרובות קשה מאד למספר הדברים, ואף בלתי אפשרי, לספר את כל הפרטים ואת כל הידיעות הנחוצות להבנת הרקע ולהבנת המצב המתואר. מובן שאם המספר עובר על ההלכה ומספר רכילות, אסור להניח שהוא מקפיד על סיפור האמת בלבד. לפיכך, כמו בעניין לשון הרע, אין זה מוצדק ואסור להאמין למידע הנמסר מכלי שני באופן המעורר מדנים ומחלוקת בין בני אדם. שלא כמו ההיתר לשמוע רכילות כשהדברים חשובים לשומע, הרי אסור בשום מקרה להאמין לדברי הרכילות ואסור לקבל אותם בלי כל קשר למטרת הדברים.

שאלה: אודות ספרי התורה של יהודי תימן שיש בהם כמה שינויים מספרי התורה שלנו, האם מותר לעלות ולקרות בהם בברכה?

תשובה: אחד השינויים הוא, שבבראשית פרק ט' כט' בפסוק "ויהי כל ימי נח", התימנים כותבים "ויהיו". ב "מנחת ש"י" הביא כי יש מחלוקת בזה, ונראה מדבריו שסמך יותר על המסורת הראשונה, לכתוב "ויהי", ושכן הכריע ב"אור תורה". וכן מסקנתו. ובספר "אבן ספיר" כתב, שבתיקון סופרים כתיבת יד ששלח מרן הבית יוסף לרמ"א, ובספר תורה שכתב הרמ"א על פיו, נמצא שינוי מספרי תורה שלנו "ויהיו" כל ימי נח. גם בעניין השינוי בפרשת צו ויקרא ז' כב' וידבר ה' אל משה לאמר כל חלב שור וכשב וכו', שהתימנים עושים שם פרשה פתוחה, ואצלנו אין כאן פרשה כלל. וכתב מרן הכסף משנה בפרק ח' מהלכות ספר תורה, שאף שבקצת ספרי הרמב"ם, מובא שיש שם פרשה, טעות הוא, וצריך להעביר הקולמוס על זה וכו'. ו "מנחת ש"י" הביא שהמאירי כתב לעשות כאן פרשה, אלא שהוא עצמו כתב שבספר הרמ"א אין כאן פרשה.

בש"ך יורה דעה סימן ערה סק"ו בתשובה שם כתב, שבדק בהרבה ספרי תורה ומצא שבכולם יש בפרשת כל חלב פרשה פתוחה, ונמשכו אחר דברי "הגהות מיימוני" בזה, אך הכסף משנה שהיה גדול בדורו השיג על הגהות מיימוני וכתב שטעות הוא ואין שם פרשה כלל, ואי איישר חילי לבטל מנהג הסופרים שנהגו לעשות פרשה כאן הייתי עושה כן, אבל כיון שכבר נהגו כן הסופרים...לפיכך אין לפסול. אבל ודאי ספר התורה שנכתבה כאן בלי פרשה כלל היא ישרה וברורה תורת ה' טהורה. ובספר "אמת ליעקב" כתב, שמצא כתוב, שהיום נהגו הסופרים לא לעשות פרשה, וסימן בידם חלבמו סגרו. וכן כתב ב "לדוד אמת" סימן טז' - ט'.

ומצאנו עוד שינוי בתיבת פצוע דכה, שאצלנו כותבים דכה בה"א, ואצל התימנים כתוב דכא באל"ף, וכמו שכתב בספר סערוות תימן. אכן גם בכמה ספרי תורה של האשכנזים כתוב דכא באל"ף. והנה ה "מנחת ש"י" דברים ג' - ב' כתב, שבכמה ספרים קדמונים כתוב דכא באל"ף. וכן דעת הרד"ק. ובעל אור תורה כתב דכה בה"א, שכן כתוב בכל ספרי תורה של הספרדים. וכן כתב הרמ"א שצריך לכתוב דכה בה"א, ושכן נראה לו עיקר. וכן העלה בשו"ת "תשובה מאהבה" חלק א' סימן עא'.

אומנם רבי יעקב סופר בכף החיים סימן קמג' - לד' כתב, ספר תורה של תימנים אין לקרות בו לא אשכנזים ולא ספרדים עד שיתקנוהו, משום שיש בו שינויים בעניין הפרשיות והאותיות, וכמו שהעלה בספר "באר מים חיים" כתיבת יד. אולם האמת שהשינויים שכתב ה "כף החיים" ובספרו "באר מים חיים", לא יצאו מידי מחלוקת, וקשה מאוד לפסול ספרי תורה של התימנים בשביל כך בלבד, כיון שכך המסורת שלהם, וכמו שהבאנו בשם רבינו אברהם בן הרמב"ם, ורבינו המאירי הנ"ל.

הרה"ג רבי שלום יצחק הלוי בשו"ת "דברי חכמים" סימן מז' כתב להעיר בזה על הכף החיים הנ"ל, שספרי תורה של תימן כתובים על פי ספר כתיבת יד של הרמב"ם המוגה על פי ספר בן אשר שהיה במצרים, וכמו שכתב הרמב"ם בחיבורו בפרק ח' הלכה ד' מהלכות ספר תורה, ועל פי אותו ספר תורה של הרמב"ם העתיקו כל סופרי סת"ם התימנים, וכפי שהעידו בעצמם, ושבמקום אחר האריך בתשובה בעניין זה.

סיכום: היות וספרי התימנים מבוססים על מסורת של אבותיהם מדורי דורות, ובצירוף דעת הרמב"ם בתשובה בשו"ת פאר הדור סימן ט' שמותר לברך על ספר תורה אפילו הוא פסול, יש להקל בנידון דידן, ורשאים להוציא ספרי התורה של התימנים לקרות בהם בצבור ובברכות התורה כנהוג. והנח להם לישראל. (עפ"י שו"ת יחוה דעת חלק ו' - נו')

גְּדוּלְתוֹ יִשְׂרָאֵל

רבי יעקב עטלינגר - ערוך לנר - נולד בשנת ה - תקסח'. רבי עקיבא אייגר מאד חיבב אותו ובהגהות תוספות ביכורים סוף ערוך לנר על מסכת סוכה כתב "תהילה לאל הייתי בר מזלייה וכוונתי לדעתו הגדולה בכוונת האגודה..." בשנת תקצ"ו עלה על כס רבנות אלטונא אשר בימים מקדם כיהנו בה גדולי הדורות ה"כנסת יחזקאל" ורבנו יהונתן אייבשיץ. עיר זו הייתה היחידה מבין גרמניה שלא הוקמה בה קהילה רפורמית והייתה למבצר נושאי דגל התורה. ר' יעקב עסק בעיקר בהעמדת תלמידים וחיבור ספריו הנודעים אשר בהם ממשיכה תורתו להימסר לדורות. ר' יעקב נלב"ע בשנת ה - תרלב'.

סיפור השבוע

הגוי התמוגג לנוכח התלבטויותיו של האסיר היהודי המתנווד על רגליו הכושלות מחמת חולשה, התגבר ידו על הנפש היהודית? דקות אחדות התחולל המאבק בלבו. לפתע הגביה את עיניו וכאלו נתקשח בבת אחת, יענקל יענקל, מהי העקמומיות הרוצה להתפשט בנפשך, להכחידה רחמנא ליצלן מעץ החיים.

מלחמה לה' בעמלק, חזק יענקל, רוצה השטן לרוצץ את כל אשר השגת עד עתה, לנתץ את כל התיקון שנתקן כאן על אדמת סביר המפלצתית. וכי אינך יודע את אותו ספור על התינוק בן השנתיים וחצי שהמלך הרשע רצה להכריחו להשתחוות אליו, וכשהתינוק סרב, התחנן לפניו המלך, בני איני מבקש שתכרע לפני באמת, אלא אשליך טבעתי ואתה תרכון להרימה, וכך יתקבל הרושם כי כורע אתה בעבורי, ובחר למות על קידוש שמו יתברך, חזק ואמץ יענקל, חזק ואמץ!

הזיעה שטפה את גופו פלגים פלגים, הוא גרר את רגליו לכיוון המכתבה שמעברה השני מצפה לו הפקיד: "לא!!!" צעק. והדי המלה היחידה התפוצצו לאלפי בנות קול. מקצה אחד של סביר הקפואה לקצה השני התגלגלה צעקתו "לא, לא, לא, לא!" "ככה? – הרעים הפקיד הבכיר בקולו – ככה? אם כך אינך שוה יותר להתעסק עמך?" רבי יענקל נענע בראשו ומהר להסתלק מן החדר. עקשנותו לקדושה השאירה רושם עז בפקיד, וכעבור שבועיים שחרר רבי יענקל. רבי יענקל הקשיש, כפוף גב ולבן השיער, חי כיום בירושלים עם זוגתו. שתקן הוא רבי יענקל ואינו מרבה בדבור, ממעט הוא לספר על התלאות הרבות שמצאוהו בארץ גזירה. את גופו שברו העריצים אך נפשו איתנה כאז כן היום. לבנים משלו לא זכה אך מעשי תקפו וגבורתו, גלעד נצחי לעצמת תוקפה ועוזה של הנשמה היהודית.

ברכות

מזל טוב למשה דוד ומירל ליבוביץ הי"ו לרגל נישואיהם. להם ולכל בני משפחותיהם. (משפחת הרוש ומשפחת ליבוביץ) יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

תשובות זזכה

התשובות הנכונות לפרשת ואתחנן הם:

א' 2- ג' 3- ג' 4- ג' 5- ג' 6- ד' 7- ב' 8- ב' 9- א' 10- ג' 11- ג' 12- ב' עקב אילוצים, השבוע לא יפורסם שם הזוכה לפרשת ואתחנן

תקציר משיבועות שעברו: במרתף בניין התקיימה חתונה, והואר באור שבקע מעוצמת השמחה שהייתה בו. ב "מזרח" ישב יענקל החתן, לבו ומוחו עסוקים היו ב"מאמר" הקשור לגדלות יום החפה. למחרת, לאחר שבע הברכות הופיעו שליחי ק.ג.ב. "בא עמנו!!" צו על החתן. הוא הביט באשתו שעמדה מהצד בעיניים, שפחד נשקף מהן. "בא עמנו" חזרו בתוקף, רבי יענקל הלך אחריהם. טרם צאתו הניח ידו על המזוזה, וניסה להעלות חיוך ואמר: "יהיה טוב בעזרת ה' "אמן" השיבה האשה הצעירה, וצנחה על הכסא מתייפחת.

במשרד המחומם, ישב איש מקריח שהביט בו בעיניים מלאות שנאה ברבי יענקל. הוא האשים אותו בגידה במולדת. לזוגתו הצעירה נשלחה הודעה: "הבוגד יענקלביץ נשלח לסיביר ל 10 שנים".

שמונה שנים של עבודת פרך וכפייה, עבודות השוברות את הגוף והנפש, אך לא את נפשו של רבי יענקל. בזמנים פנויים קידש את מוחו במשניות, פרקי תהלים וקטעי גמרא שזכר בעל פה. גופו נפגע, אולם נפשו ורוחו לא נשברה וכתם לא הכתימה, להיפך היא רק נתחזקה והתעצמה. שמו של רבי יענקל יצא לתהילה בקרב האסירים על העידוד ודאגה לאחרים. רבי יענקל נאבק על קדושת השבת. דבר שעלה לו בעמידה של שעות וימים בצינוק צר וטחוב. ועורר את זעמם של הממונים אשר, שלחו ידיעה למוסקבה - "יהודי אחד יש עמנו כאן, אשר בז לנו ולחומרת ידינו ושומר שבת כהלכתה".

עקב ידיעה זו נשלחה אישיות בכירה, ובידיה מסמכים, הקובעים גורל של אסיר זה למיתה וזה לחיים. כשהגיע, קבלוהו בסבר פנים יפות, המסתירות את האימה מפניו. מפקדי הכלא התרפסו לפניו ככלבלבים. הציעו לו את עזרתם, והדרכתם. אך הוא דחה את כל ההצעות.

לאחר שנח מעט ואכל ארוחה דשנה ביקש שיביאו לפניו את האסיר יענקלביץ. הפקיד הבכיר הביט בעיניים ערניות ביהודי, ואז החווה תנועה בידו ואמר: "שב בבקשה". הפקיד שיחק בחותמת שהחזיק בין אצבעותיו, הישיר את עיניו השועל שלו אל מול פני היהודי השפוף ואמר לו דע שבכוחי לכתוב לך מיידית שטר שחרור. כלומר להפחית לך את הישיבה כאן בשנתיים... אבל תמורת זאת תצטרך לתרום דבר מה פעוט. "מהו?" – שאל רבי יענקל... אהה – כחכח הפקיד בגרונו – הפסק לשמור שבת!" ר' יענקל ללא היסוס ענה בגבורה. "אני – השיב לאט מחשב כל מילה – יהודי חסיד הנני, ואת השבת לא אחלל תמורת שום שחרור שבעולם". "צא מכאן!" – הרעים הפקיד, שלא חפץ היה כי היהודי יראהו בחרונו ובביזונו.

אחרי שבועיים קשים שעברו על ר' יענקל חזר הפקיד והציע לו שיצטלם כשהוא מחזיק כלי חפירה בשבת, בצורה שלפי ההלכה אנה אסורה, ובתמורה ישחרר אותו מיד ויאשר לו ולאשתו חודש בבית הבראה. ואם לא יסכים, יוסיף לו עוד חמש שנים בסיביר.

סוף דבר: יענקל, יענקל, זעק קול בלב, הגיע עת השחרור, גוי זה אינו דורש ממך דבר גדול, אין בהצעתו כל אסור דאורייתא והרי פיקוח נפש דוחה את המצוות שבתורה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב ברוך בן חנה לבית בן ברוך ע"ה יחיאל (יחיא) בן יוסף ונעמה ארז ז"ל רחמים בן רדה נחום ז"ל חיים בן אליס עציץ ז"ל אשר בן ר' שמעון הופמן ז"ל ברק בן ברכה ואהרון מועלם ז"ל עזירי בן ימימה ואפרים בן ימימה טרבלסי ז"ל

חנה (חנינה) בת בודה עמור ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.א

יהי רצון שישלח הקב"ה רפואה שלימה לכל חולי עמו ישראל ובכללם ל:

אברהם בן מסעודה אמיר ה"ו שמעון בן רחמה דנינו ה"ו הילד בן ציון יונה בן חנה אביגיל ה"ו נוריאל בן גוהרה נאמן ה"ו אושרת בת ציפורה כהן ה"ו זינה בת בואנו ניאזוב ה"ו נירית בת מזל אהרוני ה"ו שרה מזל טוב בת לאה סימן טוב ה"ו

מאצרות התורה לילדים

שלוש ילדים יקרים, משה רבנו גדול הנביאים שעמדו לעם ישראל ואשר הנהיג וליווה את עם ישראל שנים רבות, עומד לקראת סוף חייו. אחרי משה רבנו יעמדו לעם ישראל עוד נביאים, אשר יביאו למנהיגי העם ולעם את דברי ה' ואת רצונו.

הקדוש ברוך הוא יודע כי במשך הדורות עלולים לקום אנשים שיטענו כי הם נביאים שנשלחו על ידו, אף כי שקר בפייהם ולא ה' שלח אותם. לכן בפרשה נותן הקב"ה סימנים לבני ישראל כיצד לדעת מי נביא אמת ומי נביא שקר.

אדם שאומר כי ה' שלח אותו, וכדי להוכיח זאת הוא עושה אות או מופת, כלומר משנה דבר מסדרי השמים או הארץ, יתכן שהוא נביא. אולם אם אדם זה אחרי שעשה את האות או המופת, טוען שה' שלח אותו כדי לצוות את בני ישראל לעבוד עבודה זרה, או לעבור על אחת ממצוות התורה האם על ישראל להאמין לו ולהישמע לדבריו? אומרת לנו התורה, גם אם יביא אדם אות מופלא, לדוגמא: אם יצליח להזריח את השמש בלילה, אם הוא מטיף לעבוד עבודה זרה או לעבור על מצווה ממצוות התורה – הרי זה נביא שקר.

אם כן מדוע נתן לו ה' כח לעשות את האות או המופת? ה' נתן לו כח זה, כדי לנסות את בני ישראל לראות אם הם הולכים בדרכיו או לא.

בהמשך הפרשה מובאת הזכות והחובה בהפרשת המעשרות. מגידולי הקרקע הגדלים בארץ ישראל חייבים להפריש תרומות ומעשרות. מהתורה חייבים להפריש תרומות ומעשרות רק מהדגן – חיטה ושעורה, התירוש – ענבים ויין והיצהר – שמן זית. אולם חז"ל תיקנו שכל גידולי הקרקע יהיו חייבים בהפרשת תרומות ומעשרות.

בפרשתנו מצווה התורה "עשר תעשר" חז"ל למדו מכך שהתורה חזרה על המילה פעמים – עשר כדי שתתעשר – כלומר אדם הזהיר ומקפיד על הפרשת תרומות ומעשרות מובטח לו מאת ה' שיתעשר ויזכה לברכה גדולה מאת ה'. בפרשה מובא גם עניין הפרשת מעשר שני.

סדר הפרשת תרומות ומעשרות הוא כך: אחרי שהאדם גמר לאסוף את היבול, הוא מפריש תרומה גדולה, אותה הוא נותן לכהן. ממה שנשאר, מפריש מעשר ראשון – אחד מכל עשר (עשירית), והיא ניתנת ללוי. אחרי כן מפריש עוד עשירית ממה שנשאר. בשנה ראשונה, שניה, רביעית וחמישית אחרי השמיטה – מעשר שני, הוא אוכל אותו בטהרה בירושלים. בשנה השלישית והשישית – מעשר עני הניתן לעניים.

כדי למנוע טירחא יתירה מבני אדם אשר גרים במרחק רב מירושלים, התיר ה' לפדות את ה"מעשר שני" בכסף, וכאשר הוא עולה לירושלים יוכל לקנות עם כסף זה גידולי קרקע ובשר ולאוכלם בשמחה בירושלים.

שאלות לילדי כיתות א' עד ג' (לפחות חלק מהשאלות עפ"י "אוצרות התורה לילדים" של מנערה)

1. באיזה שנים אחרי שנת השמיטה מפרישים מעשר עני?
 - א. בכל שנה.
 - ב. בשנה הראשונה והשניה.
 - ג. בשנה הרביעית והחמישית.
 - ד. בשנה השלישית והשישית.
2. האם מהתורה חייבים להפריש תרומות ומעשרות על תפוחים?
 - א. כן.
 - ב. כן, אך רק כשבית המקדש קיים.
 - ג. מהתורה לא, ומדברי חכמים כן.
 - ד. כן, בתנאי שגדלו בקרקע של יהודי.
3. מה למדו חז"ל מכך שהתורה חזרה על הציווי פעמים "עשר תעשר"?
 - א. רק עשירים חייבים בהפרשת מעשרות.
 - ב. עשר, כדי שתתעשר.
 - ג. צריך להפריש גם מעשר ראשון וגם מעשר שני.
 - ד. תשובות א' וב' נכונות.
4. מהם סימני הכשרות של דגים?
 - א. דגים שאינם טורפים דגים אחרים.
 - ב. מעלים גירה.
 - ג. יש להם קשקשת, וזנב חצוי לשני חלקים.
 - ד. יש להם סנפיר וקשקשים.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ד' זה'

5. "והבאתם שמה עלתיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם..." למה הכוונה מעשרותיכם?
 - א. למעשר בהמה.
 - ב. למעשר שני.
 - ג. לכספי מעשר כספים.
 - ד. תשובות א' וב' נכונות.
6. "את כל הדבר אשר אנוכי מצוה אתכם אותו תשמרו לעשות..." (פרק יג') למה הכוונה "את כל הדבר"?
 - א. להקפיד במיוחד על מצוות התלויות בדיבור.
 - ב. לשמור על מצווה קלה כבחמורה.
 - ג. להקפיד על המצוות שנאמרו מפי ה'.
 - ד. א' וב' נכונות.
7. "וזה אשר לא תאכלו מהם הנשר..." מה למדים מהדגשת האיסור?
 - א. אכילתם משפיעה לרעה על נפש האדם.
 - ב. אסורים באכילה אפילו גודלו בבית.
 - ג. לאוסרם אפילו אם נשחטו כדין.
 - ד. כל התשובות נכונות.
8. "רק הדם לא תאכלו על הארץ תשפךנו כמים" (פרק יב') "על הארץ תשפךנו כמים" - מה למדים מפסוק זה?
 - א. אין מצוות כיסוי הדם בשחיטת חיה.
 - ב. דם כמו מים מכשיר זרעים לקבל טומאה.
 - ג. דם חיה שחוטה יש לאסוף ולשפוך לארץ.
 - ד. א' וב' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י לכיתות ו' עד ח'

9. האם לקט שכחה ופאה חייבים במעשרות?
 - א. כן, כולם חייבים במעשרות.
 - ב. לקט כן, שכחה ופאה לא.
 - ג. פאה כן, לקט ושכחה לא.
 - ד. לא, כולם אינם חייבים במעשרות.
10. "ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי עפרת לה' אלקיך..." (פרק טז') כמה ימים בפסח חייבים לאכול מצות?
 - א. שש ימים.
 - ב. שבעה ימים.
 - ג. אין חובה בפסח אכול מצה, רק לא לאכול חמץ.
 - ד. רק בליל יום ראשון של פסח.

שאלות לכיתות ה' עד ח' – ממפרשים אחרים על התורה

11. "...ואכלת שם לפני ה' אלקיך ושמחת אתה ובייתך" (פרק יד') לפי פירוש האבן עזרא האם מצוות אכילת מעשר שני בירושלים היא גם לנשים?
 - א. כן.
 - ב. אינה חובה, אך יש להם בזה מצווה.
 - ג. אינה חובה לרווקות והיא חובה לנשואות.
 - ד. אינה חובה ואין להן בזה מצווה.
12. "ובא האות והמופת אשר דבר אלקיך..." (פרק יג') לפי פירוש הרשב"ם כיצד קורה השאות או המופת שנותן נביא השקר מתקיים?
 - א. ה' עושה בכוונה כדי לנסות את ישראל.
 - ב. הם יודעים עתידות ע"י רוחות טומאה.
 - ג. זה לא מתקיים, אלא זו אחיזת עיניים.
 - ד. א' וב' נכונות.

כללי השתתפות

לימוד פורה ומהנה

❖ להניח בתיבה בבית הכנסת הספרדי המרכזי, בבית משפחת בוחניק. או לדוא"ל - nimsin@zahav.net.il בתוך שבועיים.
 ❖ בין הפותרים נכון יוגרל ספר או שובר קניה בסך 20 ₪ למימוש בכלבו כוכבי, או במתנת חן. המתמידים חומש מלא יזכו בפרס ללא הגרלה.